

Monument kan mensen aanzetten tot denken

Graag willen wij reageren op het artikel van de Stadswachten in Het Parool van vrijdag 25 januari, met de kop 'Schandplek op het Adama van Scheltemaplein'.

Toen ons gevraagd werd een herdenkingsteken te ontwerpen voor de gebeurtenissen rond het Adama van Scheltemaplein tijdens de Tweede Wereldoorlog, zijn we informatie over deze geschiedenis gaan verzamelen in archieven. Het leek ons vanzelfsprekend dat we zo precies mogelijk moesten uitzoeken wat er zich heeft afgespeeld op deze plek, voordat we konden beginnen met ontwerpen. We eindigden uiteindelijk met een stapel teksten over deze afschuwelijke praktijken die elkaar voor een deel overlappen, aanvullen, maar ook tegenspreken.

Voor ons als generatie geboren na de Tweede Wereldoorlog zijn deze teksten goedbeschouwd de spaarzame toegangen tot de geschiedenis. Wanneer er geen mensen meer leven die deze oorlog hebben meegeemaakt, zullen het alleen dit soort teksten zijn die de geschiedenis bepalen. Kortgezegd: geschiedenis wordt geschreven.

Het stuk van de Stadswachten zegt dat er op het Adama van Scheltemaplein herdacht wordt met 'blablabla'. Maar er ligt meer dan 'blablabla' op het plein: er liggen 66 verschillende teksten, die allemaal één tekst als vertrekpunt hebben gehad. Het betrof een tekst uit een geschiedenisboek die in twee zinnen samenvat wat er op het plein gebeurd is. We hebben 66 mensen gevraagd deze tekst te onthouden en zo nauwkeurig mogelijk uit het hoofd op te schrijven. Je zou zeggen dat het gemakkelijk is zo'n kleine tekst te reproduceren. Maar de teksten die we terugkregen, bevatten veel herformuleringen, leemtes, vraagtekens, en (spel)fouten. Sommige waren langer dan het origineel, doordat er kennis en herinneringen aan waren toegevoegd, andere waren veel korter.

Deze teksten hebben we naar het aantal gebruikte leettertekens geordend en, elk op een eigen tegel, in een lijn gelegd die het wegglijden van de geschiedenis, de kwetsbaarheid van herdenken, symboliseert. We hadden ook een tegel kunnen neerleggen met alleen de originele tekst. Maar we wilden de geschiedenis niet afsluiten met een plakkaat waarop staat 'Dit is hier gebeurd'. Herdenken, stilstaan bij wat er is gebeurd, is iets dat plaatsheeft in het nu.

Het feit dat de Tweede Wereldoorlog inmiddels al meer dan zestig jaar geleden is, maakt dat een gedenkteken dat nu gemaakt wordt niet eenzelfde soort gedenkteken kan zijn als een monument van vlak na de oorlog. Dat is niet alleen omdat gebieden als kunst, filosofie, wetenschap en geschiedschrijving nieuwe denkwijzen met zich mee hebben gebracht, maar ook omdat de mensen voor wie het monument gemaakt wordt, voor het merendeel geboren zijn na de Tweede Wereldoorlog. Dat zijn dus mensen die wellicht niets afweten van wat daar op het plein is gebeurd en die er (daardoor) misschien zelfs onverschillig tegenover staan.

Wij hopen dat ons werk op het plein mensen tot denken kan aanzetten. Denken over wat er is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog op het Adama van Scheltemaplein, maar ook over wat herdenken inhoudt.

Céline Wouters en Hilde Meeus

Ontwerpers van het monument op het Adama van Scheltemaplein ter nagedachtenis aan de Tweede Wereldoorlog

—Rubriek Meninge Parool, zaterdag 9 februari 2008—